

واکاوی تجارب معلمان مدارس ابتدایی از دانش‌آموز منضبط: یک مطالعه پدیدارشناسانه

مریم شفیعی سروسنانی*، مهدی محمدی**، فاطمه کشت‌کار***

چکیده

هدف پژوهش حاضر، بررسی تجارب زیسته معلمان مدارس (دولتی) ابتدایی شیراز از دانش‌آموز منضبط بود. این پژوهش از نوع کیفی و روش مورد استفاده، پدیدارشناسی هوسرلی بود. مشارکت‌کنندگان در پژوهش ۱۲ نفر از معلمان دارای تجربه تدریس در مناطق مرکزی و حومه شیراز بودند که از پایه‌های اول و ششم ابتدایی با رویکرد نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. روش گردآوری داده‌های این پژوهش، مصاحبه نیمه ساختاریافته بود. برای سنجش اعتبار اولیه داده‌ها از معیارهای قابل قبول بودن و قابلیت اعتماد بودن داده‌های کیفی استفاده شد. پس از کدگذاری داده‌ها از روش تحلیل مضمون برای تشکیل شبکه مضامین ویژگی‌های دانش‌آموز منضبط استفاده شد. برای شناخت بهتر دانش‌آموز منضبط، یافته‌های حاصل از این پژوهش در دو سطح ایجابی و سلبی تفکیک شد. مضامین سازمان دهنده (برای هر دو سطح ایجابی و سلبی) در چهار دسته به نام‌های مرتبط با شخصیت، مرتبط با تحصیل، مرتبط به تعامل با دیگر دانش‌آموزان و مرتبط به تعامل با معلم تقسیم‌بندی گردید و در نتیجه الگوی اکتشافی در یک مضمون فراگیر به نام ویژگی دانش‌آموز منضبط شکل گرفت. انجام این پژوهش می‌تواند به مدیران مدارس در زمینه شناسایی دانش‌آموز منضبط کمک کرده و معلمان را در شناسایی نقاط ضعف و نارسایی‌های تدریس خود یاری رساند و مدیران با آگاهی از مؤلفه‌های دانش‌آموز منضبط قادرند محیط را برای معلمان و کارکنان مدارس به گونه‌ای فراهم آورند که فعالیت‌های آموزشی آن‌ها منجر به بروز نوآوری و بهبود عملکرد مدارس گردد.

واژه‌های کلیدی: انضباط، پدیدار شناسی هوسرلی، دانش‌آموزان دبستانی، دانش‌آموز منضبط، مدیریت کلاس

* استادیار گروه مدیریت و برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران. (نویسنده مسئول). (maryamshafiei@shirazu.ac.ir)

** دانشیار گروه مدیریت و برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران. (m48t52@gmail.ir)

*** دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران. (fakeshtkar1374@gmail.com)

مقدمه

آموزش و پرورش بخش قابل توجهی از تغییر دستاوردهای کشور را به خود اختصاص می‌دهد و نقش بسیار مهمی در پرورش افراد جامعه ایفا می‌کند. این سیستم می‌تواند بر کودکان تاثیرات مطلوب و نامطلوبی برای همیشه بر جای گذارد زیرا که آموزش و پرورش بر سلامت روانی کودکان، آرامش و رفتار شهروندی آن‌ها تاثیر گذار است (وسمان^۱، ۲۰۱۶).

آموزش و پرورش از دو واژه آموزش و پرورش تشکیل شده است به این معنا که آموزش چیزی فراتر از انتقال اطلاعات و ایجاد مهارت‌ها بوده و یک فرایند تکاملی برای آموزش‌دهنده است. با وجود این، در این فرایند گاهی اوقات، مشکلاتی در تعامل بین معلم و دانش‌آموز ایجاد می‌شود که می‌توان آن را رفتار چالش‌زا (نامنظم) نامید. رفتارهای چالش‌زا در دانش‌آموزان باعث اختلال در روند آموزش و یادگیری می‌گردد و فرسودگی شغلی معلمان را به همراه دارد. این رفتارها اثرات سویی در انگیزه و توان معلم برای ادامه فعالیت دارد. مشکل انضباط تقریباً در زندگی روزانه تمام معلمان وجود دارد، البته لزومی ندارد که تمام دانش‌آموزان رفتاری نامطلوب داشته باشند، رفتار ناهنجار حتی یک نفر هم می‌تواند به کلی فرایند یاددهی-یادگیری آن کلاس را مختل کند به طوری که سایر دانش‌آموزان منضبط نیز به اهداف آموزشی کلاس، دست نمی‌یابند. حتی اثرات چنین مشکلاتی می‌تواند بر سایر فعالیت‌های آموزشی معلم اثر گذار باشد (ماهوار، فراهانی و آریان خصال^۲، ۲۰۱۸).

در آموزش و پرورش، معلمان مدرسه برای اصلاح رفتارهای دانش‌آموزان و تبدیل آنها به دانش‌آموز منضبط از اقدامات خشونت‌آمیز انضباطی استفاده می‌کنند. راهبردهای انضباطی خشونت‌آمیز در این زمینه به استفاده عمدی از تنبیه بدنی یا عاطفی اشاره دارد که یکی از چالش‌های موجود در مدارس، برای برقراری انضباط است (گرفش^۳، ۲۰۱۷). مجازات بدنی در مدارس همچنان یک وسیله قانونی برای ایجاد دانش‌آموز منضبط در یک سوم از کشورهای جهان است و میلیون‌ها کودک و نوجوان غالباً در محیط‌های آموزشی اشکال خشونت‌آمیز نظم و انضباط را تجربه می‌کنند. شواهد پژوهشی نشان می‌دهند که این امر با آسیب‌های جسمی، مشکلات روانی و رفتاری و اختلال در پیشرفت تحصیلی همراه است (الگار^۴ و همکاران، ۲۰۱۸). با وجود ممنوعیت مجازات بدنی، مانند ضرب و شتم، شاهد شکل‌های دیگری از مجازات مانند نشستن در یک صندلی خیالی برای مدت طولانی، تحقیر و توهین به کودکان، تعیین تکلیف‌های سخت، تمسخر کودکان و دیگر خشونت‌های

¹. Woessmann

². Mahvar, Farahani, & Aryankhesal

³. Gershoff

⁴. Elgar

عاطفی برای تربیت یک دانش آموز منضبط در مدارس هستیم (پارکس و هسلوپ^۱، ۲۰۱۱). بر همین اساس، توجه به نظم و انضباط در مدارس از دیر باز مورد توجه و تاکید متولیان آموزش و پرورش بوده است، اما در سال‌های اخیر اختلاف نظرهای جدی در زمینه شیوه‌های استقرار آن، بین نظریه‌پردازان مشاهده شده است (وگمن و اسمیت^۲، ۲۰۱۹). اختلاف نظرهای مذکور، سبب تغییر رویکرد معلمان و توجه بیشتر به رویکردهای مثبت و مبتنی بر پاداش شده است. تاکید اصلی این رویکردها بر توسعه انگیزه درونی و گسترش روابط متقابل مثبت کودکان در مدرسه بوده است (لی و کمبل^۳، ۲۰۲۱). این تجدید نظر در سیستم فعلی نظم و انضباط در مدارس، برای تدوین شیوه‌هایی است که باعث احترام به صداقت کودک، حمایت از کلاس‌ها و مدارس با عملکرد بالا و حمایت از انگیزه‌های طولانی مدت و توسعه اجتماعی می‌شود. امروزه به چنین رویکرد مبتنی بر پاداش در مدارس نیازمندیم که تخلفات را به گونه‌ای مورد بررسی قرار دهد که دانش آموز نامنضبط را به جای بیرون راندن از کلاس، به درون جامعه مدرسه برگرداند زیرا این دانش آموزان که به بیرون از مدرسه رانده می‌شوند، در معرض خطر بیشتری برای ترک تحصیل و انجام رفتارهای ناسالم قرار دارند (وینکلر، والش، دی بلوز، ماری و کارواژال^۴، ۲۰۱۷).

چالش دیگری که در این زمینه وجود دارد این است که افزایش تعداد دانش آموزان بدون افزایش متناظر در تعداد معلمان یعنی نامتعادل بودن نسبت معلم - دانش آموز سبب اوج گرفتن مشکلات مدیریت کلاس به‌ویژه رعایت نظم و انضباط در کلاس شده است. از آنجا که معلمان وقت کافی برای مدیریت چنین کلاس‌های بزرگی ندارند، ممکن است به عنوان یک روش تنظیم رفتاری به اقدامات خشونت‌آمیز انضباطی متوسل شوند (الگار و همکاران، ۲۰۱۸). در ایران، گزارش‌های روند رشد جمعیت دانش آموزان در سال‌های اخیر، حکایت از آن دارند که باید برای تامین تجهیزات، فضای فیزیکی و نیروی انسانی مورد نیاز از هم‌اکنون برنامه‌ریزی کرد؛ از سوی دیگر آموزش و پرورش در سال‌های آتی نیز موجی از بازنشستگی نیروهای انسانی را تجربه خواهد کرد و باید برای تامین نیروی انسانی مورد نیاز برای مدارس کشور چاره‌اندیشی شود (خیرآبادی، ۱۳۹۷).

بنابراین یکی از نقش‌های معلمان در کلاس، اطمینان از نظم و انضباط در کلاس است، مدیریت کلاس درس توسط معلم، به شدت با رفتار دانش آموزان ارتباط دارد، وقتی دانش آموزان بی‌نظم هستند آشفتگی به وجود آمده، یادگیری را غیرممکن می‌کند. به همین علت در دهه‌های اخیر، مطالعه مدیریت کلاس درس یکی از مهم‌ترین موارد بوده است. اگرچه طی چند دهه گذشته پژوهش‌هایی در زمینه انضباط کلاسی انجام شده است اما مفهوم نظم و انضباط هنوز به اندازه کافی کشف نشده

¹. Parkes & Heslop

². Wegmann & Smith

³. Lee & Campbell

⁴. Winkler, Walsh, de Blois, Maré, & Carvajal

است و نظریه پردازان مختلف مفاهیم و تعاریف متفاوتی از این سازه ارائه کرده اند. واژه نظم و انضباط از کلمه لاتین *disculus* (مردمک) و از آموزش *disciplina* گرفته شده است (تایت^۱، ۲۰۲۰). نظم و انضباط به این معنا است که از دستورالعمل پیروی کنید و مطیع یک مقام باشید. نظم و انضباط معمولاً در زمینه هایی که زنجیره ای از اقتدار است وجود دارد، بیشتر در کلیسا یا ارتش، استفاده می شود (فاگل^۲، ۲۰۲۰). عده ای کنترل بر رفتار فراگیرندگان و تسلط بر عوامل موثر بر رفتار آنان را انضباط می نامند (تایت، ۲۰۲۰). با آن که معانی مختلفی از انضباط وجود دارد اما تا جایی که بررسی شد مفهومی از دانش آموز منضبط بیان نشده است. در ادامه به اختصار به بیان یافته های چند پژوهش در زمینه نظم پذیری و انضباط پرداخته شده است.

برنت^۳ و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که ساختار شخصیت افراد در میزان نظم پذیری آنها نقش کلیدی بازی می کند. پس دانش آموزان مختلف شخصیت ها و افراد مختلفی هستند که برای ایجاد نظم در آنها باید به شیوه های مختلف رفتار کرد.

آگیلار، کارابنیک، تیزلی و بائک^۴ (۲۰۲۱) به این نتیجه رسیدند که خود نظم دهی پیش بینی کننده مهمی برای پیشرفت تحصیلی است. دانش آموزی که دارای انگیزه کافی برای یادگیری باشد با پی گرفتن رفتارهای خود نظم داده شده سعی می کند به اهداف یادگیری برسد. یافته پژوهش زاهد، رجبی و امیدی (۱۳۹۱) نشان داد، دانش آموزان دارای افت یادگیری نرخ بالاتری از مشکلات و سازگاری های اجتماعی، هیجانی و تحصیلی را دارند. پس به صورت خود به خود دانش آموزی که برای تحویلش هدف هایی تعیین می کند برای رسیدن به اهدافش به نظم درونی خواهد رسید.

در پژوهش سوسنتو^۵ (۲۰۲۰)، با عنوان تأثیر خود انضباطی بر دستاوردهای دانش آموزان به بررسی تأثیر نظم و یادگیری خودتنظیمی در پیشرفت دانش آموزان به ویژه در موضوعات علوم اجتماعی پرداخته شد. یافته ها نشان داد که یادگیری خودتنظیمی و انضباطی با هم در پیشرفت یادگیری در علوم اجتماعی تأثیر معنی داری داشته است.

سادیک^۶ (۲۰۱۸) در پژوهشی با عنوان کودکان و نظم و انضباط: بررسی ادراک دانش آموزان دوره متوسطه از نظم و انضباط از طریق استعاره ها به این نتیجه رسید که دانش آموزان شرکت کننده بیشتر نظم و انضباط را به عنوان پدیده ای عنوان کردند که رفتار آنها را حفظ می کند، نظم را رعایت می کنند و آن را برای زندگی اجتماعی ضروری می دانند. یادگیری و پیشرفت، خود کنترلی، مکانیسم محافظت، مطالعه برنامه ریزی شده و سفارش شده و همچنین همکاری از دیگر دیدگاه های مثبت

¹. Tight

². Fuggle

³. Brandt

⁴. Aguilar, Karabenick, Teasley, & Baek

⁵. Susanto

⁶. Sadik

نظم است. از سوی دیگر، استعاره‌های منفی معمولاً قدرت‌محور و کنترل‌شده بودند و کمیته انضباطی به عنوان نهاد اقتدار نهایی توصیف می‌شد. بر اساس دیدگاه دانش‌آموزان، نظم و انضباط از طریق قوانین کلاس ایجاد شد و معلمان برای رفتارهای نادرست از اخطارها، داد زدن‌ها و سرزنش‌ها و مجازات‌ها استفاده می‌کردند. قوانین مدرسه، کد لباس و همچنین بررسی کالاهای ممنوع در ورودی مدرسه، کمیته انضباطی و قوانین نظم و انضباط به عنوان رایج‌ترین شیوه‌های نظم در مدرسه گزارش شده است.

هالمارک^۱ (۲۰۱۸) در پژوهشی با عنوان تجزیه و تحلیل نقض انضباط دانش‌آموزی پس از اجرای آموزش منش و برنامه تقویت رفتار مثبت در سطح دبیرستان به بررسی رابطه‌ی اعمال تقویت مثبت و کاهش تخلفات انضباطی دانش‌آموزان پرداخت. یافته‌ها نشان داد که مداخله‌های رفتاری معلمان تنها بر گروه‌های خاصی از دانش‌آموزان تأثیر گذاشت.

باقری‌فر، فاتحی‌نژاد، امدادی و مختاری (۱۳۹۷) در پژوهشی تحت عنوان بررسی انضباط دانش‌آموزان در مدرسه با هدف سازش کودک با قوانین و مقررات جامعه، دریافتند که شاگرد به خودی خود نظم کلاس را مختل نمی‌کند یا مزاحم کار معلم و دیگر شاگردان نمی‌شود. باید دید چرا و در چه شرایطی شاگرد تخلف کرده است. معلم باید درصدد کشف عوامل موثر در پیدایش مسئله انضباطی برآید و به شاگرد کمک کند تا نتیجه و اثر کار خلاف خود را مورد مطالعه قرار دهد و او را یاری نماید تا بهتر بتواند اعمال و رفتار خویش را تحت قاعده و قانون درآورد. همچنین ملایی (۱۳۹۷) با هدف بررسی راهکارهای افزایش انضباط در بین دانش‌آموزان دوره ابتدایی دریافت، علل و عوامل بی‌انضباطی، مربوط به دو محیط آموزشی و خانواده می‌شود. اگر مشکل در محیط خانواده به وجود آید و شناخته نشود باعث می‌شود در محیط آموزشی گسترش یابد، به طوری که گاهی موجب رفتارهای نابهنجار در فرد می‌گردد. در این زمینه راهکارهای جویا شدن علل بی‌انضباطی، برخورد با این رفتارها، به‌کارگیری روش‌های فعال تدریس، وضع قوانین کلاسی و مانند آن پیشنهاد شد.

با توجه به آنچه ذکر گردید، تا جایی که مطالعات بررسی شد اکثر پژوهش‌ها در این زمینه با رویکرد کمی است و تاکنون پژوهشی در رابطه با دانش‌آموز منضبط به صورت کیفی از نگاه معلمان ابتدایی صورت نگرفته است. بر این اساس، پژوهش حاضر به دنبال واکاوی تجارب زیسته معلمان مدارس (دولتی) ابتدایی از دانش‌آموز منضبط است.

بررسی پیشینه‌های پژوهشی در حوزه انضباط نشان داد که در ایران اکثر پژوهش‌ها به بررسی انضباط و راهکارهای آن، علل بی‌انضباطی، بررسی تفاوت دانش‌آموز منضبط و غیر منضبط و بررسی

^۱. Hallmark

تفاوت انضباط بین پسران و دختران پرداخته‌اند. در پژوهش‌های خارجی به بررسی نگرش معلمان از انضباط، راهبردهای انضباط و سبک انضباط پرداخته شده است. اکثر پژوهش‌ها با رویکرد کمی در این زمینه انجام گرفته است. همچنین تعدادی از این پژوهش‌ها به صورت آزمایشگاهی و دسته‌ای دیگر مطالعات طولی در این زمینه است. همچنین توجه به مسئله انضباط و رعایت آن توسط دانش‌آموزان باعث تقویت مهارت‌های اجتماعی و عاطفی و کاهش مشکلات رفتاری دانش‌آموزان می‌شود (دورلاک، ویسبرگ، دیمینکی، تیلور و شلینگر^۱، ۲۰۱۱). علاوه بر این، نظم و انضباط آگاهانه سبب تأکید بر ایجاد فضایی در کلاس درس می‌شود که کودکان احساس امنیت می‌کنند و از نظر عاطفی به دیگران دلبسته می‌شوند تا بتوانند مهارت‌های خودتنظیمی لازم برای حضور در کارهای مدرسه‌ای را بیاموزند. همچنین وقتی دانش‌آموزان بی‌نظم هستند آشفستگی به وجود آمده، یادگیری را برای سایر دانش‌آموزان غیر ممکن می‌کند و این از وظایف معلم است که این افراد را شناسایی کند و با کنترل آنها محیط و شرایط مناسب یادگیری را فراهم کند. بر این اساس، پژوهش حاضر به دنبال پاسخگویی به این سوال است که معلمان مدارس (دولتی) ابتدایی شیراز بر اساس تجارب زیسته‌ی خود، دانش آموز منضبط را چگونه توصیف می‌کنند؟

روش پژوهش

روش مورد استفاده در این پژوهش از نظر طرح‌شناسی، کیفی^۲ و از نوع پدیدارشناسی هوسرلی^۳ است.

شرکت‌کنندگان پژوهش

مشارکت‌کنندگان بالقوه پژوهش حاضر شامل معلمان ابتدایی در پایه اول و ششم ابتدایی در مدارس دولتی شیراز بوده که با رویکرد هدفمند و روش نمونه‌گیری معیار، معلمانی انتخاب شدند که حداقل ۲۰ سال تجربه کاری در مدارس را داشتند. برای اینکه تنوع تجارب از دانش‌آموزان منضبط مورد بررسی قرار گیرد از اولین و آخرین پایه استفاده شده است. مشارکت‌کنندگان این پژوهش ۱۲ نفر از معلمان ابتدایی مناطق مرکزی و حومه شیراز در پایه‌های اول و ششم ابتدایی هستند که معیار شرکت در پژوهش را دارا بودند. پایان نمونه‌گیری با اشباع نظری تعیین شد (با توجه به رویکرد اشباع نظری در دوازدهمین مصاحبه اطلاعات جدیدی به دست نیامد و مصاحبه متوقف شد). اما محقق به منظور اطمینان از رسیدن به نقطه اشباع مصاحبه را به تعداد چند نفر بیشتر ادامه داد. در جدول ۱ مشخصات جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان ارائه شده است.

^۱. Durlak, Weissberg, Dymnicki, Taylor, & Schellinger

^۲. Qualitative

^۳. Husserlian phenomenology

جدول ۱. مشخصات مشارکت‌کنندگان پژوهش

کد	جنسیت	رشته تحصیلی	پایه تدریس	سابقه خدمت
۱	مرد	آموزش ابتدایی	اول	۲۰ سال
۲	زن	علوم قرآنی	اول	۲۰ سال
۳	مرد	آموزش ابتدایی	اول	۲۹ سال
۴	زن	آموزش ابتدایی	اول	۳۰ سال
۵	زن	آموزش ابتدایی	اول	۲۸ سال
۶	مرد	مدیریت آموزشی	ششم	۳۰ سال
۷	زن	آموزش ابتدایی	اول	۳۰ سال
۸	زن	آموزش ابتدایی	ششم	۲۲ سال
۹	زن	آموزش ابتدایی	ششم	۲۴ سال
۱۰	زن	آموزش ابتدایی	ششم	۲۸ سال
۱۱	زن	آموزش ابتدایی	ششم	۳۰ سال
۱۲	زن	آموزش ابتدایی	ششم	۲۹ سال

روش جمع‌آوری داده‌ها

در پژوهش حاضر گردآوری داده‌ها با استفاده از مصاحبه نیمه‌ساختار یافته صورت پذیرفته است. برای سنجش اعتبار اولیه داده‌ها از معیارهای قابل قبول بودن^۱ و قابلیت اعتماد بودن^۲ داده‌های کیفی استفاده شد. برای معیار قابل قبول بودن از روش همسوسازی استفاده و سعی شد با جمع‌آوری داده‌های کافی از منابع چندگانه، این باورپذیری را ایجاد نمود. قابلیت اعتماد بودن نیز در حقیقت به ثبات نتایج در زمان و شرایط مختلف اشاره دارد و معادل پایایی در تحقیق کمی است.

در این پژوهش داده‌های حاصل از مصاحبه در قالب جدول کدهای اولیه تنظیم و سپس داده‌های مذکور مورد تحلیل قرار گرفت. در مرحله اول داده‌های پر تکرار و حاوی مضامین مهم و کلیدی طی فرایند مقایسه مستمر و بر اساس وجوه تشابه به عنوان مضامین پایه انتخاب شدند. سپس در مرحله دوم، مضامین پایه بر اساس وجوه تشابه و طی فرایند مقایسه مستمر به طبقه کلی‌تر و انتزاعی‌تر تقسیم شدند و به این ترتیب مضامین سازمان دهنده شکل گرفت. به عبارتی دیگر، در کدگذاری، کدهای اولیه با یکدیگر مقایسه و ضمن ادغام موارد مشابه، دسته‌هایی که به یکدیگر مربوط می

^۱. credibility

^۲. trustability

شدند حول مضمون سازمان دهنده مشترکی قرار گرفتند. به طور کلی، با نتایج به دست آمده از مصاحبه‌ها و فرایند کدگذاری، دانش آموز منضبط در چهار مضمون سازمان دهنده مرتبط با تدریس، پژوهش، مشاوره و راهنمایی و خدمات اجتماعی دسته‌بندی شد و در نهایت الگوی تجارب معلمان ابتدایی از دانش آموزان منضبط شکل گرفت. در این پژوهش ملاحظات اخلاقی شامل آگاه نمودن مشارکت‌کنندگان از ضبط و ثبت متن مصاحبه، کسب اجازه، بازخورد نتایج تحلیل به مشارکت‌کنندگان پس از تحلیل مضامین مصاحبه، احترام به دیدگاه‌های مشارکت‌کنندگان، حفظ رازداری و عدم افشای هویت آنان رعایت گردید.

یافته‌ها

از ترکیب و ادغام ۲۵۹ کد پایه، ۴۳ مضمون پایه (۲۳ مضمون پایه ایجابی و ۲۰ مضمون پایه سلبی) و ۴ مضمون سازمان دهنده ایجابی و ۴ مضمون سازمان دهنده سلبی شکل گرفت. در جدول ۲ مضامین پایه و سازمان دهنده ایجابی دانش آموز منضبط و در جدول ۳ مضامین پایه و سازمان دهنده سلبی ارائه شده است.

جدول ۲. مضامین پایه و سازمان دهنده ایجابی دانش آموز منضبط

مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه	کد اولیه
ویژگی ایجابی	۱. شنونده	دانش آموزانی که موقعی که در کلاس هستن صحبت نکنن (کد ۱)، درس رو گوش بکنن (کد ۲).
مرتبط با	فعال	اون دانش آموزی که خوب گوش میکنه به نظر من دانش آموز خیلی خوبی هست (کد ۶۲).
شخصیت	۲. روحیه پرسشگری	بعضی از دانش آموزای منضبط علاوه بر سوالایی که در ارتباط با درس و تحصیلشون هست یه سری سوالات اجتماعی که تو جامعه تو خانواده باهاش سرکار دارن این دانش آموز هدفش اینه که اطلاعات خودش رو بیره بالا، معلم باید پر باشه تا بتونه جواب منطقی، درست و قانع کننده بهش بده (کد ۱۳۰).
		از جاهای مختلف و کتاب‌های کمک درسی مختلف سوالات خارج از درس یا مربوط به درسو میان مرتب میپرسن و خیلی اهمیت میدن به این موضوعات درسی شون (۱۶۱).
	۳. وظیفه شناسی	دانش آموزی که بشناسه وظیفه‌ی خودش رو مثلاً وظیفه‌ی دانش آموز اینه که تو کلاس آروم باشه، با دقت به حرف معلم گوش بکنه، وظیفه‌ش که وقتی خونه رفت این درسایی که دادم رو بشینه با مادرش، خواهرش، برادرش اینا دوباره کار کنه، سوالی هست از اونا بپرسه، اگه تحقیقی هست انجام بده و جوری باشه که احساس بکنه وظیفه‌ش و باید انجام بده، مسئولیت پذیر باشن (کد ۲۲).
		دانش آموزی منضبط هست که همه کاراشو وقتی معلم ازش بخواد انجام بده مثلاً نوشتن تکلیف، آوردن کتاب، به موقع سر کلاس حاضر شدن، یا مثلاً تکلیفی بهش گفتیم انجامش داده باشه، فعالیت خارج از کلاس به موقع انجام میدن (کد ۸۰).
	۴. مسئولیت	دانش آموز منضبط مسئولیت کاراش رو خودش به عهده میگیره به طور مثال اگه درس نخونه میدونه مشکل

خودش بوده یا آگه کتابی رو فراموش کنه بخاطر عدم انجام این مسئولیت یا وظیفش عذرخواهی میکنه (کد ۱۵۵).	پذیری
اون شخص منضبط هیچ وقت سعی نمیکنه که یه چیز رو توجیه کنه و همیشه اگر حتی یه بی‌انضباطی کوچک هم در رفتار خودش باشه عذرخواهی می‌کنه و هیچ وقت دنبال بهانه تراشی نبوده (کد ۱۷۷).	۵. عذرخواهی در صورت اشتباه
دانش‌آموز منضبط معمولاً علاوه بر اینکه تو کلاس توجه می‌کنه به مطالبی که گفته می‌شه، خودش هم پیگیر مطالبی که یاد گرفته هست (کد ۲۴).	ویژگی ایجابی مرتبط با تحصیل ۱. توجه به مطالب درسی
نفر اول باشن که درس جواب میدن (کد ۱۳).	۲. داوطلب بودن
پاسخ هاش خوب و منطقی هست (کد ۵۶)، سوالایی که می‌پرسیم به صورت نقادانه جواب میدن (کد ۵۷)، این موضوع درون دانش‌آموزان ایران پرورنده نشده چون آزادی بیان نیست اینجوری هست که ما نظرات بچه رو در نطفه خفه کردیم.	۳. ارائه دادن پاسخ های منطقی و نقادانه به سوالات
معمولاً دانش‌آموزانی که درس‌خوان هستند اینا کسایی هستند که خوب گوش می‌کنن و منضبط هستند. ما نداریم دانش‌آموز بی‌نظم باشه ولی درسش خوب باشه. یعنی انضباط با درس هماهنگی کامل داره (کد ۴). دانش‌آموز منضبط معمولاً علاوه بر اینکه تو کلاس توجه می‌کنه به مطالبی که گفته می‌شه، خودش هم پیگیر مطالبی که یاد گرفته هست، سعی می‌کنه حالا مطالب کتاب یا چیزایی که جدید رو خودش تجربه کنه که اگر جایی رو متوجه نمیشه یا مثلاً احتیاج به آموزش بیشتری داره اونو بتونه یاد بگیره (کد ۲۶).	۴. علاقه‌مندی به مطالعه
اغلب دانش‌آموزانی که برتری دارن از نظر تحصیلی، نمرات بالا کسب میکنن (کد ۲۱۶). هدف اکثرشون جدی تره و بیشتر درگیر هدفشون هستن. برنامه‌ریزی بیشتری هم دارن (کد ۲۲۰).	۵. کسب نمرات بالا برای رسیدن به هدف
تکالیفش را به خوبی انجام میدن، گزارش علمیش رو میاره (کد ۵۵). دانش‌آموز منضبط توی پایه‌ی ششم معمولاً اونایی بودن که مرتب تکالیفشون رو چه من چک کنم چه نکنم انجام میدادن (کد ۱۵۸).	۶. انجام کامل تکالیف
دانش‌آموز منضبط به دانش‌آموزی گفته می‌شه که کاراش رو به موقع انجام میدن (کد ۶۰).	۷. انجام به موقع تکالیف
کارها و تکالیفشون رو کم نقص، سریع و به موقع انجام میدن (کد ۲۱۹).	۸. رعایت قوانین کلاسی
به موقع سرکلاس حاضر شدن (کد ۸۱).	بدون اجازه حاضر نیست کاری انجام بده (کد ۹۵).
تمام دستورالعمل‌های معلم که میدونه معلم رو خوشحال میکنه سعی میکنه اجرا کنه (کد ۲۰۸). بچه‌هایی که دوستان زیادی دارن اینا منضبط هستند هم از نظر اخلاقی بهتر هستند هم از نظر درسی (کد ۸). اینکه این دانش‌آموزا جو رقابتی خاصی بین خودشون و همچنین همسالان در رده خودشون از نظر درسی به اون صورت حس نمی‌کنن (کد ۲۰۱).	۱. روابط صمیمانه با ویژگی ایجابی مرتبط به تعامل

با دیگر دانش آموزان	دوستان	
دانش آموزان	۲. کمک به دوستان	دانش آموزان منضبط در برخورد با یکدیگر که بتونن به هم کمک کنن، از نظر درسی به هم کمک کنن، کمک که برطرف کردن ضعف یکدیگر، چه تو کلاس چه جای دیگه با هم خوش رفتار باشن، همدیگه رو تشویق و ترغیب کنن به یادگیری، به خوب دقت کردن در کلاس، به یادداشت برداری، به نکته برداری مخصوصا نکته هایی که معلم میگه و حتی نکته هایی که خارج از کتابه ولی مربوط به کتابه (کد ۱۱۹).
		اغلب دانش آموزان منضبط از نظر درسی دوست دارن به بقیه کمک بکنن همراهی شون می کنن تو گروه هاشون می پذیرن (کد ۲۲۹).
	۳. تعامل مناسب با دیگران	دانش آموزی رو منضبط می دانیم که هم از نظر رفتاری و هم از نظر درسی با دیگران تعامل داشته باشه، هم با معلم، هم با همکلاسی، هم با شاگردان کلاس های دیگر مثلا اگر کلاس اول است با دوم سومی ها هم تعامل داشته باشه (کد ۴۲).
		اگه کار گروهی بهشون داده بشه به بهترین نحو انجام میدن (کد ۱۷۰).
	۴. تاثیرگذاری روی دیگران	کلا دانش آموزی که منضبطه رفتاراش روی بچه های دیگه خیلی تاثیر داره یعنی تو کلاس وقتی من مشخص میکنم مثلا فلان دانش آموز دانش آموز خیلی خوبیه بچه ها حواسشون جمع می کنن ببینن چه رفتارهایی از این بچه سر می زنه که من دارم تعریفش می کنم (کد ۶۸).
	۵. عدم ارتباط با دانش آموز غیر منضبط	بخاطر همین حس ارتباط با معلم تعاملاتشون رو با دانش آموز غیر منضبط کمرنگ تر کنن و یا رفتارهای محافظتی بیشتری جبهه گیری های خاص تری در مقابل دانش آموز غیر منضبط داشته باشن (کد ۲۱۱).
	۶. عدم درگیری با دیگران	بچه های منضبط با بچه های دیگه درگیر نمی شن، دست به وسایل دیگران نمی زنن بدون اجازه، پرخاشگری نمی کنن، اگه یکی باهاشون بحث می کنه اصلا براشون مهم نیست میان به معلم یادآوری می کنن که فلانی این کارو انجام داد (کد ۸۸).
		پرخاشگری نکنه کسانی که از دعوا کردن چه در حیاط مدرسه و چه در کلاس خودداری بکنن (کد ۲۴۹).
	۷. سازگاری با دیگران	دانش آموز منضبط توی نحوه نشستن یه جوری می نشینه که مزاحمت برای افراد کنار دستش ایجاد نکنه (کد ۱۵۳).
		اولین رفتاری که از این دانش آموزا سر میزنه اینه که در تعامل با دوستاش یه سازگاری و سازواری خیلی بالایی داره یعنی اگه کسی اذیتش کنه برنمیگرده جواب کتک دوستش رو با کتک بده و یه خود کنترلی خاصی توی این دانش آموزا دیده می شه (کد ۱۹۹).
ویژگی ایجابی مرتبط به تعامل با معلم	۱. احترام به معلم	بچه های منضبط احترام فوق العاده ای به من می گذارند و صحبت های من برایشان موثرتر از صحبت های پدر و مادرشونه (کد ۱۲).
		منضبطا یعنی رفتارشونم با معلم طوری هست که احترام متقابل دارن یعنی همون قدر که معلم بهش احترام میزاره دانش آموزم به همون نسبت مودب صحبت می کنه (کد ۹۳).
	۲. اهمیت به معلم	سعی می کنن تو رفتارا کارایی از خودشون نشون بدن که نظر معلم رو جلب کنن و چون من تشویقشون می کنم دوست دارن روز به روز بهتر بشن (کد ۷۴).
		و به منم خیلی اهمیت میدادن مثلا یه خواسته ای رو من بیان میکردم مثلا فلان موضوع میخوام تحقیق کنید فلان تکلیف رو انجام بدین فلان کنفرانس آماده بشید هم به این علت که دل منو شاد بکنن (کد ۲۴۳).

۳. کمک به معلم
دانش‌آموزای منضبط معمولاً به نیروی کمکی هستند علاوه بر این که به تدریس توجه دارن کمکم می‌کنن. مثلاً شما ممکنه تو شلوغی کلاس چیزی رو فراموش کنید یا چیزی از قلم بیوفته معمولاً وقتی توجه دارن (کد ۳۹).
- دانش‌آموزای منضبط زمان‌بندی برای تدریس باهاشون خیلی راحت‌تره، شما معمولاً وقت کم نمیاری تنظیم می‌کنن همون کاری که بهشون میگی رو انجام میدن، بی‌نظمی در کلاس نمی‌کنن (کد ۳۶).

جدول ۳. مضامین پایه و سازمان دهنده سلبی دانش‌آموز منضبط

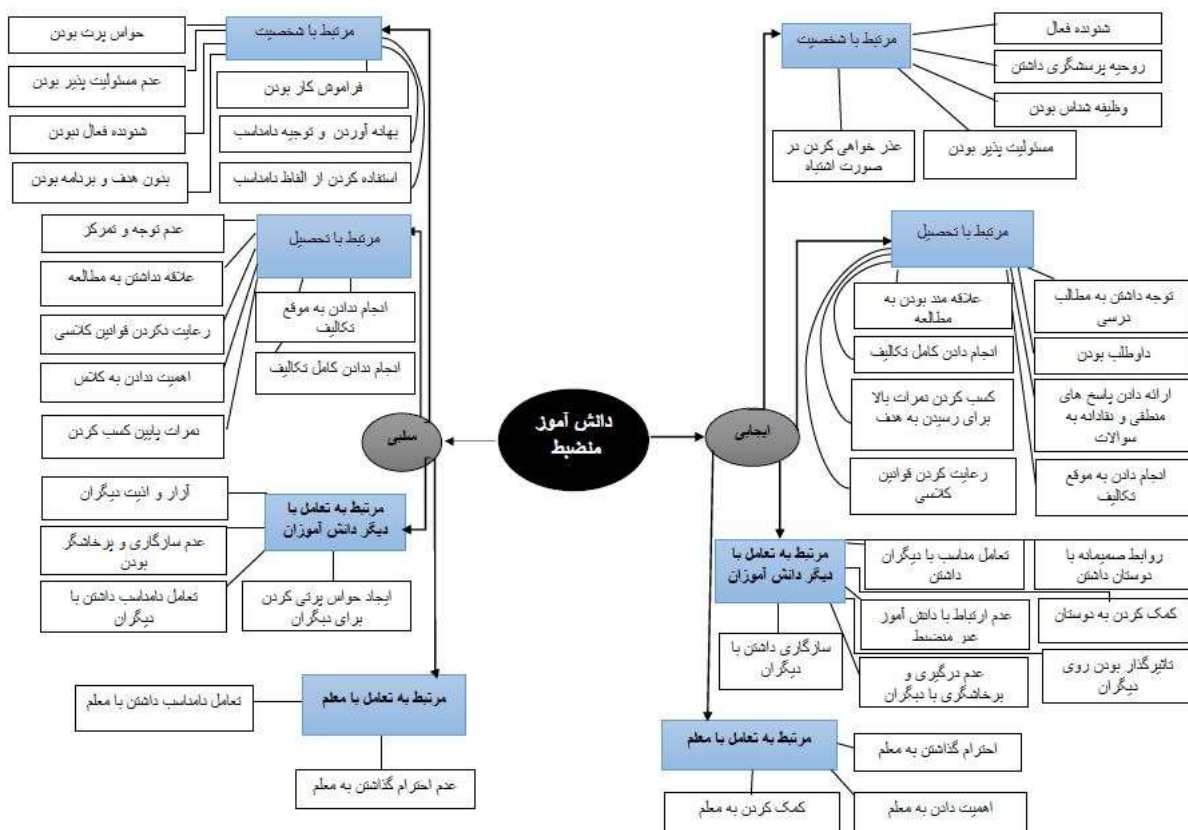
مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه	کد اولیه
ویژگی سلبی مرتبط با شخصیت	۱. حواس پرتی دانش‌آموز	دانش‌آموزی که موقع درس دادن اصلاً حواسش به من نبود تکالیفش مخصوصاً نوشتن نشانه‌ها رو اصلاً جدی پیگیری نمی‌کرد (کد ۱۹۳). در موقع نوشتن مشق سرش به آسمون بود و حواسش هرجایی بود به جز مشق نوشتن و بقیه رو هم اذیت می‌کنه (کد ۱۹۶).
	۲. فراموش کاری	او نا اول گوش می‌کنن به حرفم ولی در عرض ۵ دقیقه فراموش می‌کنن باز دوباره باید صحبت‌های مکرر انجام بشه (کد ۷۷). بچه‌های غیر منضبط وسایلشون دائم گم می‌کنن (کد ۱۰۲).
	۳. عدم مسئولیت پذیری	سوال‌هایی که میدم با یک بله یا نه خودش رو راحت کنه، به شکل‌های مختلف از بار مسئولیت شونه خالی کنه به عنوان نمونه مادرم اینچور گفتم یا پدرم نگذاشت یا مثلاً صبح دیر از خواب پا شدم و از این چیزا (کد ۱۲۸). دانش‌آموز غیر منضبط مسئولیت رفتاراش رو به عهده نمیگیره در جواب به معلم خود بسیار بهانه تراشی میکنه (کد ۱۵۵).
	۴. بهانه آوردن و توجیه نامناسب	خیلی بهانه میارن هر موقع که قراره امتحان بگیرم ما فلان روز مریض بودیم فلان مشکل برامون پیش اومد هر بار به بهانه‌های جدید (کد ۱۶۳). من بهشون میگم فلان تکلیف توی گروهتون فرستاده بودم باز به بهانه میاره که من ندیدم وقتی بهش میگم معلومه که تو فلان ساعت دیدی باز به بهانه دیگه میاره یعنی توی رفتاراش هم مسئولیت کاراش نمی‌پذیره مدام درحال توجیه کردن و انکار هست (کد ۱۷۹).
	۵. شنونده فعال نبودن	توی پاسخ دادن به برگه‌های امتحانی‌شون هم به همین شکل، مثلاً به چیزایی رو از خودشون درمیارن یا به چیز نامربوط می‌نویسن یعنی حتی سر کلاس هم درست گوش نمیدن حتی برگه امتحانشونم مبینی متوجه میشی حتی سر کلاس هم به درس درست توجه نکردن (کد ۱۶۷).

۶. استفاده از الفاظ نامناسب	خیلی وقتا بچه‌ها خودشونم میان میگن که فلانی چون خودش این کارو انجام نداده به ما فلان حرف بد رو زده (کد ۱۷۲). کسایی هستن که از الفاظ نامناسب استفاده می‌کنن (کد ۲۵۳).
۷. بی‌هدف و برنامه بودن	عموما بدون برنامه و بدون هدف هستن حتی برای خیلی‌هاشون مشخص نیست دقیقا برای چی مدرسه میان مدرسه براشون یه حالت اجبار داره جوری که چون بقیه مدرسه میان اونا هم باید مدرسه بیان درواقع هیچ دلیل واقعی برای خودشون ندارن (کد ۲۲۵). برای پیشرفت کردن برنامه‌ریزی نمیکنه از هر فرصتی برای از زیر کار دررفتن استفاده میکنه مثلا زیاد اجازه میگیره که سر کلاس نباشه مثلا دوس داره زنگ ورزش باشه که کسی روی کارش نظارت نداشته باشه (کد ۲۵۸).
ویژگی سلبی مرتبط با تحصیل ۱. عدم توجه و تمرکز	معمولا دانش‌آموزای غیر منضبط علاوه بر اینکه تو کلاس توجه ندارن به مطلبی که گفته میشه، معمولا تو اوقات فراغت‌شون، تو خونه هم پیگیر یادگیری نیستن (کد ۲۷). بچه‌هایی غیر منضبط هستن که تو کلاس توجه‌ای به درس ندارن، یادداشت‌برداری شون ضعیفه، دریافت و تجزیه و تحلیل ضعیفی دارن، اینا نشانه‌ایه که از نظر تمرکز و هوش انضباطی یعنی نمی‌تونن هوش و حواسشون رو متمرکز کنن حتی با وجود اینکه سر و صدا نیست به همین خاطر اینا هم از نظر درسی روشون اثر منفی دارد چون نمی‌تونن خودشون جمع کنن (کد ۱۱۲).
۲. عدم علاقه به مطالعه	تو خونه هم پیگیر یادگیری نیستن که اصلا چه چیزی گفته شده یا اینکه حالا کارایی که ازشون خواسته شده تو خونه انجام نمیدن (کد ۲۸).
۳. عدم انجام به موقع تکالیف	اصلا کاراشون سر وقت انجام نمیدن، تکالیفشون نوشته نمیشه، حتی سر کلاس خیلی براشون مهم نیست مثلا کتاب نگارش بگی کامل کن نصف و نیمه دوتا سوال مینویسه بقیش رها میکنه، به موقع نمیاره کتابش رو نشون بده (کد ۸۴). کسایی که تکالیفشون رو به موقع حاضر نمی‌کردن کسایی که معلوم بود آخر وقت با بی‌حوصلگی کامل بدون هیچ نظمی بدون هیچ شوق و اشتیاقی اون کارا رو انجام داده بودن فقط به خاطر اینکه جریمه نشن و یا بالاخره مجبور بودن با اجبار پدر مادر و یا مدرسه فقط می‌خواستن رفع تکلیف بکنن (کد ۲۴۵).
۴. عدم انجام کامل تکالیف	تکالیفشون هم به صورت ناقص جواب میدن یا به طوری که معلم رو به طور مثال گیج کنن و گول بزنن مثلا از سوال ده میپرن دوازده (کد ۱۵۲).

سرکلاس مشق‌اشون درست انجام نمیدن (کد ۱۶۵).		
۵. عدم رعایت	سرکلاس شکلک در میارن (کد ۴۷).	
قوانین کلاسی	دانش‌آموزی که سر کلاس شلوغ میکنه (کد ۶۳).	
۶. عدم اهمیت به کلاس	کتاب نگارش‌شون نمایان امضا بشه اگه معلم پیگیری نکنه ۲ روز ۳ روز بعد میارن یا اصلا نشون نمیده و یکی دوتا سوال نوشته بقیش هم رها کرده (کد ۸۵).	
	دانش‌آموز غیر منضبط به درسشون خیلی کمتر اهمیت میدن (کد ۱۶۲).	
۷. کسب نمرات پایین	نمرات پایینی کسب می‌کنن (کد ۲۲۳).	
	همچنین کسانی که توی امتحاناتشون هیچ تلاشی برای پیشرفت نمی‌کردن مثلاً توی امتحان مهرماه یه سوالی رو غلط می‌نوشتن تو آبان هم دوباره همون سوال رو غلط می‌نوشتن حتی با وجود اینکه می‌رفتین براش توضیح میدادی هیچ تلاشی برای یادگیری نداشت (کد ۲۴۸).	
ویژگی سلبی مرتبط به تعامل با دیگر دانش‌آموزان	۱. آزار و اذیت دیگران	دانش‌آموزایی که منضبط نیستن معمولاً توجه هم به درس ندارن وقت آزاد خیلی دارن در نتیجه این وقت آزادشون صرف درگیری و یکی به دو کردن با دیگران میشه و هم باعث بی‌نظمی در کلاس می‌شن (کد ۳۳).
		این دانش‌آموزا شیطونی میکنن سرکلاس، یه خورده اذیت می‌کنن، حواسشون جمع نمیکنن (کد ۶۷).
۲. ایجاد حواس پرتی برای دیگران	معمولاً نسبت به درس بی‌توجه هستن، حتی بعضی مواقع دوستانشون رو تشویق و ترغیب به بی‌توجهی به درس می‌کنن و معمولاً با حرف زدن‌ها و رفتارهایی مثل جوک‌های بی‌موقع و بی‌ارزش باعث حواس پرتی همکلاسی‌هاشون میشن (کد ۱۲۴).	
	دانش‌آموزی که سرچاش نمیشینه، اذیت می‌کنه نه خودش گوش میده نه میزاره دوستانش گوش بدن، اذیت میکنن فضولی می‌کنن (کد ۱۳۷).	
۳. پرخاشگری و عدم سازگاری	کسایی که سازگاری کمی دارن تو گروه موقعی که دوستشون داره صحبت میکنه مسخرش میکنن بعضی‌هاشون قلدری می‌کنن و میخوان حتما حرف اون‌ها انجام بشه (کد ۲۵۳).	
	دانش‌آموز غیر منضبط یه خورده پرخاشگره، رفتارش با بچه‌ها خیلی مناسب نیست، شیطنت دارن، اذیت می‌کنن (کد ۶۹).	
	خیلی پرخاشگرانه با دیگر بچه‌ها رفتار می‌کنن (کد ۱۸۴).	
۴. تعامل نامناسب با دیگران	بچه‌های ناآرامی هستن اینا دوستان کمتری دارن (کد ۱۱).	
	خیلی اهل ارتباط نیستن و با اکثر بچه‌ها صمیمی نیستن شاید یک یا دو دوست صمیمی دارن که اونا هم وضعیت مشابه خودشون دارن رابطه‌ی صمیمانه‌ای با اکثر بچه‌های کلاس ندارن یک مقداری خود محور هستن با هر حرفی ممکنه که جبهه بگیرن (کد ۲۳۳).	

ویژگی سلبی	۱. عدم احترام به معلم	بچه‌های غیر منضبط احترام می‌زارن ولی مشخصه که اونو نمی‌توانند آن را گسترش دهند و مثلاً با بچه‌های دیگه چنین روابطی ندارند شاید مثلاً ترس از نمره‌ای باشه که احترام زیادی می‌زارن (کد ۱۵).
مرتبط به تعامل با معلم	۲. تعامل نامناسب با معلم	اگه به چیزی بهش گفتی بلافاصله حاضر جوابی می‌کنه (کد ۹۸). در تعامل با معلم هم سریع هول میشن، دستپاچه میشن و رفتارهای هیجانی از خودشون نشان میدن (کد ۱۸۳).

با استفاده از مضامین فراگیر، سازمان دهنده و پایه ارائه شده در مرحله قبل اقدام به ترسیم شبکه مضامین دانش‌آموز منضبط از دیدگاه معلمان مدارس (دولتی) ابتدایی شد که در قالب شکل ۱ نشان داده شده است.

شکل ۱. شبکه مضامین دانش‌آموز منضبط از دیدگاه معلمان ابتدایی

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از انجام این پژوهش پدیدارشناسانه، واکاوی تجارب زیسته معلمان مدارس (دولتی) ابتدایی شهر شیراز از دانش‌آموز منضبط بوده است. یکی از رفتارهای ایجابی که به عنوان نشانه دانش‌آموز منضبط توسط معلمان دوره ابتدایی با بیش از ۲۰ سال سابقه کاری بیان شد، موارد مرتبط با شخصیت بود که شامل مواردی مانند شنونده فعال، روحیه پرسش‌گری، وظیفه‌شناسی و عذرخواهی در صورت اشتباه است. به منظور شناخت دقیق‌تر دانش‌آموز منضبط لازم دیده شد تا رفتارهای سلبی دانش‌آموز منضبط نیز بررسی شود. همچنین رفتارهای سلبی دانش‌آموز منضبط که در این بعد بیان شد شامل مواردی مانند حواس‌پرتی دانش‌آموز، فراموش‌کاری، عدم مسئولیت‌پذیری، بهانه و توجیه نامناسب، شنونده فعال نبودن، استفاده از الفاظ نامناسب و بی‌برنامه و هدف بودن است. بر اساس یافته‌های پژوهش صفات شخصیت افراد در وضعیت انضباطی و تحول اخلاقی آنها نقش مهم دارد. با وجود این شکی نیست که عوامل موثر بر انضباط فراگیران همچون غالب متغیرهای روان‌شناختی تحت تاثیر تفاوت‌های فردی است. هر دانش‌آموز یک فرد است و در ارتباط با دیگران به شیوه منحصر به فرد، واکنش نشان می‌دهد. از طرف دیگر، رویکردهای مبتنی بر رفتار، شخصیت را از طریق یادگیری و عادت‌ها تعریف می‌کنند. با وجود این، شخصیت را نسبتاً پایدار می‌دانند (لاکشمی و سیدنی^۱، ۲۰۱۷). ساختار شخصیت افراد در میزان نظم‌پذیری آنها نقش کلیدی بازی می‌کند. پس دانش‌آموزان مختلف شخصیت‌ها و افراد مختلفی هستند که برای ایجاد نظم در آنها باید به شیوه‌های مختلف رفتار کرد. همچنین باید به تفاوت ویژگی‌های شخصیتی دانش‌آموزان توجه شود و در جهت افزایش مسئولیت‌پذیری در دانش‌آموزان با دادن مسئولیت‌های متناسب با خودشان در خانه و مدرسه و کمک به آنها جهت اتخاذ رفتارهایی که موجب مقبولیت آنها می‌شود، تلاش شود تا رفتارهای انضباطی و سازگارانه با محیط مدرسه در آنها افزایش یابد (برنت و همکاران، ۲۰۱۸).

یکی دیگر از رفتارهای ایجابی که به عنوان نشانه دانش‌آموز منضبط توسط معلمان دوره ابتدایی بیان شد موارد مرتبط با تحصیل بود که شامل مواردی مانند توجه به مطالب درسی، داوطلب پاسخگویی به سوالات، ارائه پاسخ‌های منطقی و نقادانه به سوالات، علاقه‌مندی به مطالعه، کسب نمرات بالا برای رسیدن به هدف، انجام کامل تکالیف، انجام به موقع تکالیف و رعایت قوانین کلاسی است. به منظور شناخت دقیق‌تر دانش‌آموز منضبط لازم دیده شد تا رفتارهای سلبی دانش‌آموز منضبط بررسی شود، که رفتارهای سلبی دانش‌آموز منضبط در بعد مرتبط با تحصیل شامل مواردی مانند عدم توجه و تمرکز، عدم علاقه به مطالعه، عدم انجام به موقع تکالیف، عدم انجام کامل تکالیف، عدم رعایت قوانین کلاسی، عدم اهمیت به کلاس و کسب نمرات پایین است. با توجه به پژوهش

^۱. Laskshmi & Sidney

مارتینز، یوسف-مورگان، چمبل و مارکز-پیتو^۱ (۲۰۱۹) پیشرفت تحصیلی معمولاً از طریق امتحان یا ارزیابی مداوم حین کلاس (پاسخ دادن به سوالات معلم، پیشرفت نمرات در امتحانات و ...) اندازه گیری می شود. بر اساس یافته های پژوهش هرچه عملکرد تحصیلی افراد بالا باشد دانش آموز منضبط تر خواهد بود. همچنین هرچه دانش آموز منضبط تر باشد، عملکرد تحصیلی اش نیز بهبود می یابد و تمرکز و توجه بیشتری به تکالیف آموزشی خواهد داشت. یافته این پژوهش با یافته های پژوهش های آگیلار و همکاران (۲۰۲۱)، زاهد و همکاران (۱۳۹۱) همخوانی دارد. بر اساس این پژوهش ها خودنظم دهی پیش بینی کننده مهمی برای پیشرفت تحصیلی است. دانش آموزی که دارای انگیزه کافی برای یادگیری باشد با پی گرفتن رفتارهای خود نظم داده شده سعی می کند به اهداف یادگیری برسد (آگیلار و همکاران، ۲۰۲۱). دانش آموزان دارای افت یادگیری نرخ بالاتری از مشکلات تحصیلی را دارند، بنابراین دانش آموزی که برای تحصیل هدف هایی تعیین می کند برای رسیدن به اهدافش تلاش می کند و به نظم درونی خواهد رسید و دانش آموز منضبط قلمداد می شود (زاهد و همکاران، ۱۳۹۱).

از دیگر رفتارهای ایجابی که به عنوان نشانه دانش آموز منضبط توسط معلمان دوره ابتدایی بیان شد موارد مرتبط به تعامل با دیگر دانش آموزان است که شامل مواردی مانند روابط صمیمانه با دوستان، کمک به دوستان، تعامل مناسب با دیگران، تاثیرگذاری روی دیگران، عدم ارتباط با دانش آموز غیر منضبط، عدم درگیری با دیگران و سازگاری با دیگران است. به منظور شناخت دقیق تر دانش آموز منضبط لازم دیده شد تا رفتارهای سلبی دانش آموز منضبط بررسی شود، که رفتارهای سلبی دانش آموز منضبط در بعد مرتبط به تعامل با دیگران شامل مواردی مانند آزار و اذیت دیگران، ایجاد حواس پرتی برای دیگران، عدم سازگاری و پرخاشگری و تعامل نامناسب با دیگران است. بر اساس یافته های پژوهش، رفتارهای پرخاشگرانه و نامنضبط یک اثر اجتنابی بر روی دیگران دارد، کودکانی که این رفتارها را بروز می دهند باعث توسعه روابط ضعیف با همسالان خود می شوند. از این رو، دانش آموزان منضبط در تعاملات خود با دیگران به نحوی عمل می کنند که مورد پذیرش جامعه باشد.

دسته ای دیگر از رفتارهای ایجابی که به عنوان نشانه دانش آموز منضبط توسط معلمان دوره ابتدایی بیان شد موارد مرتبط به تعامل با معلم بود که شامل مواردی مانند احترام به معلم، اهمیت به معلم و کمک به معلم است. در این قسمت نیز رفتارهای سلبی مورد بررسی قرار گرفت و رفتارهای سلبی دانش آموز منضبط در بعد مرتبط به تعامل با معلم شامل مواردی مانند عدم احترام به معلم و

^۱. Martínez, Youssef-Morgan, Chambel, & Marques-Pinto

تعامل نامناسب با معلم است. بر اساس یافته‌های این پژوهش روابط مثبت معلم و یادگیرنده باعث ایجاد یک فضای یادگیری مناسب و منظم در کلاس می‌شود. تلاش‌های معلم برای ایجاد خودکنترلی در دانش‌آموزان بدون همکاری دانش‌آموزان امکان‌پذیر نیست. بسیاری از مشکلات انضباطی دانش‌آموزان، نتیجه بارز کنش و واکنش‌های معلم در مقابل رفتارهای دانش‌آموزان است و هرگز نباید در تشخیص علت، تنها دانش‌آموز را در نظر گرفت. یکی از موانع اصلی در همکاری دانش‌آموزان، وجود نواقص ارتباطی بین معلم و دانش‌آموز است. زبانی که معلم برای تعامل با دانش‌آموزان به کار می‌برد بر رفتار آنها تاثیر می‌گذارد. این نتایج با پژوهش بابالویان، سعداللهی و مسعودی (۱۳۹۴) که در رابطه با تعامل با معلم بیان می‌کنند که مدیریت کلاس درس در فرایند یاددهی یادگیری مطلوب شکل گرفته است همخوانی دارد. مدیریت کلاس بر عهده معلم است که قبل از آموزش یا هر گونه اقدام تربیتی و رفتاری باید کلاس درس را جهت تحقق اهداف، مدیریت نماید. در اداره کلاس درس به سبک اقتدارگرایانه معلم و شاگردان حقوق یکدیگر را رعایت می‌کنند و نسبت به هم احترام متقابل دارند و فرایند یاددهی یادگیری بهتر انجام می‌گیرد. بنابراین به منظور اداره موثر کلاس درس معلم باید با انواع راهبردهای مختلف آموزشی آشنا بوده تا در صورت نیاز بتواند این راهبردها را به نحوی موثر در موقعیت خاص خودش به کار ببرد.

مسائل انضباطی به عنوان یکی از مهمترین چالش‌ها و بحران‌های مدارس، دارای اهمیت بالایی است چرا که شناخت دانش‌آموز منضبط راه را برای ارائه برنامه درسی متناسب با اهداف متعالی انسان هموارتر می‌کند. شناخت دانش‌آموز منضبط به برنامه‌ریزان، معلمان، مدیران، والدین و حتی خود دانش‌آموزان کمک می‌کند که درک بهتری از مساله انضباط داشته باشند. نتایج این پژوهش نشان داد که دانش‌آموز منضبط از دیدگاه معلمان دارای چهار بعد شخصیتی، تحصیلی، تعامل با دیگر دانش‌آموزان و تعامل با معلم است. در پایان پیشنهاد می‌شود پژوهشگران آتی به مقایسه ویژگی‌های دانش‌آموز منضبط دوره ابتدایی و دبیرستانی از دیدگاه معلمان بپردازند و با اضافه کردن رویکرد کمی، پژوهش را با رویکرد ترکیبی انجام دهند.

با توجه به اینکه انجام این پژوهش با فراگیر شدن ویروس کرونا مصادف شد محدودیت‌هایی در زمینه جمع‌آوری اطلاعات وجود داشت؛ به این صورت که به علت تعطیلی مدارس و عدم دسترسی به معلمان، کار مصاحبه با آنان به صورت آنلاین انجام شد.

منابع

الف. فارسی

- بابالویان، رضا و سعداللهی، آرش و مسعودی، مجید. (۱۳۹۴)، مدیریت کلاس درس، کنفرانس سراسری دانش و فناوری علوم تربیتی مطالعات اجتماعی و روانشناسی ایران، تهران <https://civilica.com/doc/467834>
- باقری‌فر، علی، فاتحی‌نژاد، زهرا، امدادی، مریم و مختاری، عصمت. (۱۳۹۷)، بررسی انضباط دانش‌آموزان در مدرسه، ششمین همایش علمی پژوهشی علوم تربیتی و روان‌شناسی، آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی ایران، تهران، انجمن توسعه و ترویج علوم و فنون بنیادین، https://www.civilica.com/Paper-PSCONF06-PSCONF06_019.html
- خیرآبادی، زهرا. (۱۳۹۷)، چگونگی تاثیر جمعیت بر برنامه‌ریزی آموزش و پرورش، ششمین همایش علمی پژوهشی علوم تربیتی و روان‌شناسی، آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی ایران، تهران، <https://civilica.com/doc/759719>
- زاهد، عادل؛ رجبی، سعید و امیدی، مسعود (۱۳۹۱)، مقایسه سازگاری اجتماعی، هیجانی، تحصیلی و یادگیری خودتنظیمی در دانش‌آموزان با و بدون ناتوانی یادگیری. مجله ناتوانی‌های یادگیری، ۲(۲)، ۴۳-۶۲.
- ملایی، ملیحه. (۱۳۹۷)، راهکارهای افزایش انضباط در بین دانش‌آموزان دوره ابتدایی، دومین کنفرانس بین‌المللی نوآوری و تحقیق در علوم تربیتی، مدیریت و روان‌شناسی، تهران، مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی سروش حکمت مرتضوی، https://www.civilica.com/Paper-HPCONF02-HPCONF02_090.html

ب. انگلیسی

- Aguilar, S. J., Karabenick, S. A., Teasley, S. D., & Baek, C. (2021). Associations between learning analytics dashboard exposure and motivation and self-regulated learning. *Computers & Education*, 162, 104085.
- Brandt, N. D., Becker, M., Tetzner, J., Brunner, M., Kuhl, P., & Maaz, K. (2018). Personality across the lifespan. *European Journal of Psychological Assessment*, 36(1), 162-173.
- Durlak, J. A., Weissberg, R. P., Dymnicki, A. B., Taylor, R. D., & Schellinger, K. B. (2011). The impact of enhancing students' social and emotional learning: A meta-analysis of school-based universal interventions. *Child Development*, 82(1), 405-432.
- Elgar, F. J., Donnelly, P. D., Michaelson, V., Gariépy, G., Riehm, K. E., Walsh, S. D., & Pickett, W. (2018). Corporal punishment bans and physical fighting in adolescents: An ecological study of 88 countries. *BMJ open*, 8(9), e021616.
- Fuggle, S. (2020). The spectacle of discipline and punish: The tableau, the diagram and the calligram. *Crime, Media, Culture*, 16(1), 139-156.
- Gershoff, E. T. (2017). School corporal punishment in global perspective: prevalence, outcomes, and efforts at intervention. *Psychology, Health & Medicine*, 22(sup1), 224-239.

- Hallmark, J. R. (2018). An analysis of student Discipline infractions after implementing a character education and positive behavior reinforcement program at the middle school level. *ProQuest LLC*, 16(3), 149-158.
- Laskshmi, N. Y., & Sidney, H. K. (2017). *Kaplan and Sadock's comprehensive textbook of psychiatry: Pharmacological treatment of depression and bipolar disorders*. Wolters Kluwer.
- Lee, C., & Campbell, D. L. (2021). A multi-disciplinary approach to assess the welfare impacts of a new virtual fencing technology. *Frontiers in Veterinary Science*, 8, 111.
- Mahvar, T., Farahani, M. A., & Aryankhesal, A. (2018). Conflict management strategies in coping with students' disruptive behaviors in the classroom: Systematized review. *Journal of Advances in Medical Education & Professionalism*, 6(3), 102.
- Martínez, I. M., Youssef-Morgan, C. M., Chambel, M. J., & Marques-Pinto, A. (2019). Antecedents of academic performance of university students: academic engagement and psychological capital resources. *Educational Psychology*, 39(8), 1047-1067.
- Parkes, J., & Heslop, J. (2011). *Stop violence against girls in school: A cross country analysis of baseline research from Ghana, Kenya and Mozambique*. Johannesburg ActionAid International.
- Sadik, F. (2018). Children and discipline: Investigating secondary school students' perception of discipline through metaphors. *European Journal of Educational Research*, 7(1), 31-45.
- Susanto, A. (2020, July). The effect of self-regulated and disciplined learning on students' achievements. In *1st International Conference on Science, Health, Economics, Education and Technology* (pp. 123-126). Atlantis Press.
- Tight, M. (2020). Higher education: discipline or field of study? *Tertiary Education and Management*, 26(4), 415-428.
- Wegmann, K. M., & Smith, B. (2019). Examining racial/ethnic disparities in school discipline in the context of student-reported behavior infractions. *Children and Youth Services Review*, 103, 18-27.
- Winkler, J. L., Walsh, M. E., de Blois, M., Maré, J., & Carvajal, S. C. (2017). Kind discipline: Developing a conceptual model of a promising school discipline approach. *Evaluation and Program Planning*, 62, 15-24.
- Woessmann, L. (2016). The importance of school systems: Evidence from international differences in student achievement. *Journal of Economic Perspectives*, 30(3), 3-32.

English Abstract

Analyzing the Experiences of Elementary School Teachers from Disciplined Students: A Phenomenological Study

Maryam Shafiei Sarvestani*, Mehdi Mohammadi, Fateme
Keshtkar*****

The purpose of this Husserlian phenomenological study was to explore the experiences of Shiraz primary school teachers of disciplined students. Participants in the study were 12 teachers with teaching experience in the central and suburbs of Shiraz, who were selected from the first and sixth grades via purposive sampling. Semi-structured interviews were used as the qualitative data collection instrument. The acceptability and reliability criteria for qualitative data were used to determine the initial validity of the collected data. Given the qualitative approach in this research, thematic analysis was conducted to develop a network of themes signifying the disciplined students' characteristics. To this end, the data was codified; the codes were compared and similar codes were combined, resulting in a total of two basic (positive and negative) and four organizing themes, pertaining to the students' personality, studying habits, interaction with other students, and interactions with the teachers. All these themes together were the constituents of a global theme called the characteristics of disciplined students. The model designed in this study provides a framework for school principals to identify disciplined students and can help teachers identify weaknesses and shortcomings in their teaching. The proposed model can thereby pave the way for the school staff to provide an educational environment that can foster the students' innovation and improve their performance at school.

Keywords: classroom management, discipline, disciplined student, primary school students

* Assistant Professor, Department of Management and Curriculum Planning, Shiraz University, Shiraz, Iran. (Corresponding author) (maryamshafiei@shirazu.ac.ir).

** Associate Professor, Department of Management and Curriculum Planning, Shiraz University, Shiraz, Iran. (m48r52@gmail.ir).

*** PHD student in Education Management, Shiraz University, Shiraz, Iran. (fakeshtkar1374@gmail.com).